

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 302/2019-44

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 20. februára 2020 v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho, zo sudkyne Jany Laššákovej a sudcu Petra Molnára (sudca spravodajca) o ústavnej sťažnosti obchodnej spoločnosti [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpenej advokátskou kanceláriou SEDLAČKO & PARTNERS, s. r. o., Štefánikova 8, Bratislava, v mene ktorej koná konateľ a advokát JUDr. František Sedlačko, PhD., LL.M., vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Trnave sp. zn. 9 Co 194/2018 z 26. marca 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo obchodnej spoločnosti [REDACTED], [REDACTED], na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Krajského súdu v Trnave sp. zn. 9 Co 194/2018 z 26. marca 2019 p o r u š e n é b o l i .

2. Uznesenie Krajského súdu v Trnave sp. zn. 9 Co 194/2018 z 26. marca 2019 zrušuje a vec mu vracia na ďalšie konanie.

3. Obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], priznáva trovy konania v sume 640,66 € (slovom šesťstoštyridsať eur a šesťdesiatšesť centov), ktoré je Krajský súd v Trnave povinný vyplatiť na účet jej právnej zástupkyne advokátskej kancelárie SEDLAČKO & PARTNERS, s. r. o., Štefánikova 8, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Vymedzenie napadnutého rozhodnutia a sťažostná argumentácia navrhovateľa

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 4. júla 2019 doručená ústavná sťažnosť obchodnej spoločnosti [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 9 Co 194/2018 z 26. marca 2019 (ďalej aj „namietané uznesenie“).

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a priložených príloh vyplynulo, že 98 žalobcov, vlastníkov bytov v bytovom dome na [REDAKOVANÉ] [vrátane Bytového družstva so sídlom [REDAKOVANÉ] (ďalej aj „správca“) v pozícii vlastníka niekoľkých bytov], podalo žalobu proti sťažovateľke, v ktorej sa domáhali vydania bezdôvodného obohatenia vo výške 1 808,99 € s príslušenstvom z úverovej zmluvy, ktorá súvisela so správou bytového domu. Žalobcovia boli zastúpení spoločnosťou UNITED LAWYERS, advokátska kancelária, s. r. o., Miletičova 23, Bratislava. K žalobe bolo priložené splnomocnenie z 10. júna 2016 pre uvedenú advokátsku kanceláriu, v ktorom sa uvádza,

že vlastníci bytov a nebytových priestorov v bytovom dome [REDAKOVANÉ], zastúpení správcom, udeľujú splnomocnenie advokátskej kancelárii. Okresný súd Trnava (ďalej len „okresný súd“) uznesením č. k. 11 C 25/2017-175 z 31. januára 2018 vyzval žalobcov prostredníctvom označeného právneho zástupcu, aby predložili súdu originál splnomocnenia preukazujúceho oprávnenie advokátskej kancelárie na zastupovanie žalobcov v konaní, podpísaného všetkými žalobcami, alebo aby preukázali súdu inak oprávnenie Bytového družstva so sídlom [REDAKOVANÉ] na udelenie splnomocnenia advokátskej kancelárii na zastupovanie žalobcov v konaní. Právny zástupca žalobcov podaním doručeným okresnému súdu 14. februára 2018 uviedol, že v konaní bolo preukázané priame zákonné zastúpenie vlastníkov bytov správcom podľa § 8b ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 182/1993 Z. z. o vlastníctve bytov a nebytových priestorov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 182/1993 Z. z.“), ktorý koná v mene a na účet vlastníkov bytov a nebytových priestorov v dome. Okresný súd uznesením č. k. 11 C 21/2017-199 z 9. mája 2018 konanie v časti týkajúcej sa žalobcov, vlastníkov bytov, ktorí mali byť zastúpení advokátskou kanceláriou (okrem časti týkajúcej sa správca v pozícii vlastníka niekoľkých bytov), zastavil a žalovanej nepriznal voči žalobcom nárok na náhradu trov konania. Proti tomuto uzneseniu súdu prvej inštancie podali odvolanie žalobcovia v celom rozsahu a žalovaný v rozsahu výroku o náhrade trov konania. V rámci odvolacieho konania žalobcovia podali návrh na zmenu účastníkov konania na strane žalobcu.

3. Krajský súd namietaným uznesením vyhovel návrhu žalobcov na zmenu účastníkov konania a označené uznesenie okresného súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Svoje rozhodnutie odôvodnil tým, že správca mal oprávnenie udeliť splnomocnenie advokátskej kancelárii v mene vlastníkov bytov a nebytových priestorov, pretože mu toto právo vyplýva z § 8b ods. 1 v spojení s § 6 ods. 2 písm. a) zákona č. 182/1993 Z. z., ako súčasť výkonu správy, a preto bol advokát oprávnený podať žalobu.

4. Sťažovateľka v sťažnosti označené porušenie svojich základných práv napadnutým uznesením odvolacieho súdu odôvodňovala tým, že „*Odvolací súd vo svojom rozhodnutí nezohľadnil, že ako strana sporu vystupovali individualizovaní vlastníci bytov a nebytových*

priestorov v bytovom dome. V ich prípade bolo potrebné, aby všetky tieto subjekty udelili písomné splnomocnenie advokátovi na podanie žaloby a zastupovanie v konaní. Pritom z § 92 ods. 1 CSP vyplýva, že splnomocnenie udelí strana, a nie jej zákonný zástupca. Podľa § 68 ods. 1 CSP v spojení s § 67 CSP koná zákonný zástupca za stranu len v rozsahu, v akom nemá fyzická osoba spôsobilosť samostatne konať pred súdom, teda v akom nemá spôsobilosť na právne úkony. V tomto prípade ide o zastúpenie vlastníkov bytov, ktorí majú spôsobilosť na právne úkony, ako aj spôsobilosť samostatne konať pred súdom. Preto mali splnomocnenie udeliť samostatne, k čomu však nedošlo.“.

Sťažovateľka svoju argumentáciu podporila aj judikatúrou všeobecných súdov [uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Cdo 180/2008 z 15. októbra 2009, uznesenia ďalších odvolacích súdov], v ktorých bol žalobcom v súdnych sporoch priamo správca konajúci ako zákonný zástupca vlastníkov bytov a nebytových priestorov, a nie vlastníci ako fyzické osoby. Sťažovateľka tiež naznačila, že žaloba bola podaná v mene všetkých individuálnych vlastníkov, „zrejme práve kvôli naznačenej výške potenciálnej náhrady trov konania. Ak by mali byť stranou sporu individuálni vlastníci (ktorí sú ako žalobcovia označení v žalobe), mohli by sa nimi stať len v takom prípade, ak by prejavili vlastnú vôľu so vstupom do konania. Ako súd prvej inštancie správne uvádza, túto vôľu prejavil len správca. Napriek tomu sú stranou sporu aj tí individuálni vlastníci (všetci), ktorí takúto vôľu neprejavili a na takýto prejav vôle nebol podľa § 68 ods. 1 CSP v spojení s § 67 CSP oprávnený ani správca, ktorý mohol podať žalobu iba ako samostatný žalobca, konajúci v mene vlastníkov (ako tzv. hromadného subjektu). V danom prípade išlo o odstrániteľnú vadu a súd prvej inštancie sa ju snažil aj odstrániť, čo však žalobcovia resp. ich právny zástupca nespravil.“.

Ďalším argumentom sťažovateľky bolo tvrdenie, že aj v prípade správnosti argumentu, že „vlastníkov zastupoval správca ako zákonný zástupca, ktorý udelil splnomocnenie, momentom prevodu vlastníctva k bytu alebo nebytovému priestoru takéto oprávnenie, odvodené iba od vlastníctva bytu zaniklo“.

5. Vzhľadom na uvedené sťažovateľka považuje napadnuté uznesenie krajského súdu za arbitrárne a právne neudržateľné a vyjadrila presvedčenie, že samotné konanie malo byť aktuálne voči žalovanému (sťažovateľke) právoplatne zastavené.

6. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 302/2019-17 z 30. októbra 2019 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľky na ďalšie konanie.

7. Následne ústavný súd 3. decembra 2019 vyzval krajský súd na vyjadrenie sa k vecnej stránke prijatej sťažnosti a oznámenie, či súhlasí s upustením od ústneho pojednávania o prijatej sťažnosti. Ústavnému súdu bolo 11. decembra 2019 doručené podanie označené ako „vyjadrenie zúčastnenej osoby“ – správcu zastúpeného spoločnosťou UNITED LAWYERS, advokátska kancelária, s. r. o., Miletičova 23, Bratislava (ďalej len „zúčastnená osoba“), preto ústavný súd upustil od štandardnej výzvy adresovanej zúčastnenej osobe o práve vyjadriť sa k ústavnej sťažnosti, keďže tak urobila aj bez predchádzajúcej výzvy.

II.

Vyjadrenie krajského súdu, zúčastnených osôb a replika sťažovateľky

8. Zúčastnená osoba vo svojom vyjadrení k veci v podstatnom reagovala na právny názor sťažovateľky prezentovaný v sťažnosti, ktorý označila za tendenčný, ako aj prekonaný, poskytla vlastný výklad príslušných ustanovení zákona č. 182/1993 Z. z. a prakticky dospela k rovnakým záverom ako krajský súd v odôvodnení napadnutého uznesenia, najmä čo sa týka výkladu § 8b ods. 1 zákona č. 182/1993 Z. z. v rozhodnom čase, teda v čase konania na súde prvej inštancie. Zároveň argumentačne obhajovala pripustenie zmeny subjektov v konaní na strane žalobcu v odvolacom konaní na základe jej návrhu, ktorý bol vyvolaný novelou zákona č. 182/1993 Z. z. zákonom č. 283/2018 Z. z., ktorý vstúpil do účinnosti počas prebiehajúceho odvolacieho konania. Zúčastnená osoba je toho názoru, že ide o právnu skutočnosť, s ktorou sa spája prevod alebo prechod práv alebo povinností, o ktorých sa koná v zmysle 80 ods. 1 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „CSP“). Podľa presvedčenia zúčastnenej osoby neboli procesnoprávne normy krajským súdom aplikované spôsobom, ktorý je nezlučiteľný s ústavou, a preto napadnuté uznesenie nie je arbitrárne, a je právne udržateľné.

9. Vyjadrenie krajského súdu bolo ústavnému súdu doručené 2. januára 2020. Predseda krajského súdu v podstatnom po odcitovaní relevantnej časti odôvodnenia napadnutého uznesenia uviedol:

„Sťažovateľka vo svojej sťažnosti namietala, že žalobcovia sa domáhali rozhodnutia o zmene len analogicky podľa § 80 ods. 1 CSP a odvolací súd neuviedol, že by § 80 ods. 1 a 2 CSP aplikoval per analogiam. Možnosť analogicky aplikovať § 80 ods. 1 CSP pritom nemal, a to ani v zmysle čl. 4 CSP, ako navrhovali žalobcovia. Je toho názoru, že v takomto prípade je použitie § 80 CSP nesprávne a použitie analógie vzhľadom na porušenie princípu legality podľa čl. 2 ods. 2 Ústavy SR neprípustné.

10. *Odvolací súd o podanom návrhu žalobcov na zmenu účastníkov konania na strane žalobcov rozhodol v zmysle ust. § 80 CSP, keď bol toho názoru, že v prejednávanej veci prijatie novely zákona č. 283/2018 Z. z. účinnej od 1. novembra 2018 (bez prijatia prechodných a záverečných ustanovení), ktorou sa zmenil zákon č. 182/1993 Z. z., spôsobilo vznik právnej skutočnosti, s ktorou zákon spája prechod práv na strane žalobcov na správcu, nakoľko aj v zmysle vyššie uvádzanej predkladacej správy k tejto novele zákona došlo k novonastoleniu zákonného režimu konania správcu a spoločenstva za vlastníkov bytov a nebytových priestorov v dome v súdnych a iných konaniach (pozri rozhodnutie NS ČR sp. zn. 32 Cdo 3129/2017). V prípade, ak by bola rovnaká právna úprava ako do 31. októbra 2018, tak aj od 1. novembra 2018 a bol by oprávnený konať pred súdom za vlastníkov bytov na ich účet správca, ktorý mal a mohol podať žalobu na súd ako jediný žalobca konajúci ako zákonný zástupca vlastníkov, ako to uvádza sťažovateľka vo svojej sťažnosti, tak by nebol daný žiaden dôvod na prijatie predmetnej novely.*

11. *Zmyslom ust. § 80 CSP je zabezpečiť adekvátnu reakciu procesného práva na hmotnoprávne nástupníctvo. Ak spája ust. § 80 CSP procesné nástupníctvo s právnou skutočnosťou, s ktorou právne predpisy spájajú prevod alebo prechod práva alebo povinnosti, možno toto ustanovenie uplatniť aj v situácii, keď je prechod práva spojený s účinnosťou novej právnej úpravy. V takomto konkrétnom prípade je potom potrebné skúmať, či účinnosť nového právneho predpisu, a to zákona č. 283/2018 Z. z. je právnou skutočnosťou, ktorá má za následok prechod práv zo žalobcov na správcu v súdnych a iných konaniach. V danom prípade dospel odvolací súd k záveru, že do prijatia*

tejto novely podľa § 8b ods. 1 zákona č. 182/1993 Z. z. v znení účinnom ku dňu 31. októbra 2018 bol v obdobných veciach správca oprávnený konať pred súdom pri správe domu za vlastníkov bytov a nebytových priestorov v dome, keď stranami konania boli jednotliví vlastníci bytov a nebytových priestorov, ktorých správca zastupoval ako ich zákonný zástupca, od 01. novembra 2018 po nadobudnutí účinnosti predmetnej novely prešli tieto práva na správcu, ktorý sa stal aktívne alebo pasívne legitimovaným a koná sám v danom súdnom alebo inom konaní za vlastníkov bytov a nebytových priestorov v dome.

12. Rozhodnutie NS SR sp. zn. 3 Cdo 180/2008, na ktoré poukázala sťažovateľka, sa na vec nevzťahuje, keďže predmetom sporu bolo vymáhanie nedoplatku úhrad správcom podľa zákona č. 182/1993 Z. z. účinného od 1. júla 2004 do 30. júna 2007, kedy podľa § 8b ods. 1, ods. 2 písm. e) zákona č. 367/2004 Z. z. správca vykonával správu majetku vlastníkov samostatne vo svojom mene a na ich účet a mal teda oprávnenie nedoplatky úhrad vymáhať vo vlastnom mene.

13. Sťažovateľka ďalej namieta, že návrh na zmenu podal subjekt, ktorý na to nebol oprávnený. Sťažovateľka namieta, že po podaní žaloby došlo v prípade viacerých vlastníkov k prevodu bytov a momentom prevodu vlastníctva k bytu alebo nebytového priestoru oprávnenie správcu ako zákonného zástupcu odvodené od vlastníctva bytu zaniklo. K tomu uvádzame, že každý nadobúdateľ bytu a nebytového priestoru v bytovom dome si musí splniť svoju povinnosť v zmysle § 5 ods. 1 písm. f) zákona č. 182/1993 Z. z. (vyhlásenie nadobúdateľa bytu alebo nebytového priestoru v dome o pristúpení k zmluve o spoločenstve vlastníkov alebo k zmluve o výkone správy), avšak aj bez ohľadu na uvedené vyhlásenie, priamo ex lege na základe ustanovení § 7a ods. 1 a § 8a ods. 7 zákona č. 182/1993 Z. z., vstupuje nadobúdateľ bytu alebo nebytového priestoru do právneho postavenia jeho prevodcu vyplývajúceho zo zmluvy o spoločenstve alebo zo zmluvy o výkone správy, a teda priamo zo zákona prevodom alebo prechodom vlastníctva bytu alebo nebytového priestoru v dome prechádzajú na nového vlastníka bytu alebo nebytového priestoru v dome práva a povinnosti vyplývajúce zo zmluvy o spoločenstve alebo zo zmluvy o výkone správy, a naopak, správca vykonáva svoje práva a povinnosti z predmetnej zmluvy vo vzťahu k nadobúdateľovi bytu.

14. *Vzhľadom na vyššie uvedené sme toho názoru, že návrh na zmenu subjektu na strane žalobcov bol podaný oprávneným subjektom, a to advokátskou kanceláriou UNITED LAWYERS, advokátska kancelária, s. r. o., Miletičova 23, Bratislava, IČO: 36 662 291, splnomocnenou na to správcom – [REDACTED], [REDACTED], a to v súlade s ust. § 8b ods. 1 zákona č. 182/1993 Z. z. (v znení účinnom ku dňu podania žaloby a udelenia splnomocnenia), keďže z logického výkladu ust. § 8b ods. 1 zákona č. 182/1993 Z. z. vyplýva, že správca v zásade zastupuje všetkých vlastníkov bytov a nebytových priestorov v súdnych konaniach. Ide tak o priame zákonné zastúpenie vlastníkov správcom vyplývajúce zo zákona, pri ktorom zástupca vo vzťahu k tretej osobe uskutočňuje svoje vlastné vyhlásenie vôle, a to v mene a na účet zastúpeného (vlastníkov bytov a nebytových priestorov), v dôsledku čoho pri priamom zastúpení vznikajú práva a povinnosti priamo zastúpenému.“* V závere svojho vyjadrenia predseda krajského súdu vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania v predmetnej veci.

10. Právny zástupca sťažovateľky vo svojom vyjadrení doručenom 30. januára 2020 vyjadril súhlas s upustením od ústneho pojednávania vo veci. Zároveň zotrval na dôvodnosti podanej sťažnosti. V podstatnom uviedol:

«Krajský súd v Trnave sa navyše domnieva, že § 80 CSP možno uplatniť aj v situácii, keď je prechod práva spojený s účinnosťou novej právnej úpravy. Tento argument je však nesprávny. Procesnú normu možno uplatniť výlučne vtedy, keď to umožňuje jej hypotéza. Hypotéza § 80 CSP sa však týka len prevodu alebo prechodu práv alebo povinností, o ktorých sa koná. Vôbec však nespomína prípad, keď sa zmenila právna úprava v tom zmysle, že konkrétne procesné práva a povinnosti je oprávnená uplatňovať iná osoba. V takom prípade možno uplatniť § 80 CSP len analogicky, čo je však v zmysle argumentácie uvedenej v ústavnej sťažnosti vylúčené.

Krajský súd v Trnave okrajovo popiera aj argument, podľa ktorého po prevode vlastníctva k bytu alebo nebytovému priestoru zaniklo právo správcu zo zákona zastupovať pôvodného vlastníka. Odkazuje pritom na § 7a ods. 1 a § 8a ods. 7 BytZ, podľa ktorých vstupuje nadobúdateľ bytu alebo nebytového priestoru do právneho postavenia prevodcu. Právna argumentácia sťažovateľky sa však netýka hmotnoprávneho postavenia

vlastníka bytu podľa citovaných ustanovení, ale procesného postavenia žalobcu v spore. Ustanovenia CSP ani ustanovenia BytZ neobsahujú úpravu, v zmysle ktorej by ex lege došlo k prevodu procesných práv pôvodných vlastníkov.

Je nesporné, že zákonné zastúpenie pôvodného vlastníka bytu správcom prevodom bytu zaniklo. Pokiaľ teda pôvodní vlastníci mali postavenie strany sporu, museli konať v spore samostatne, vo vlastnom mene alebo prostredníctvom nimi splnomocneného zástupcu. V prípade osôb uvedených v sťažnosti sa však nepreukázalo, že by v čase podania odvolania a návrhu na zmenu žalobcu konali v spore samostatne alebo prostredníctvom splnomocneného zástupcu...

... Krajský súd v Trnave navyše neodôvodnil, prečo vôbec nerozhodol o podanom odvolaní - teda o procesnej situácii, ktorá bola predmetom odvolacieho konania. Svoje rozhodnutie pritom založil na argumente o zmene zákona a na procesnom návrhu, ku ktorému došlo po podaní odvolania, a ktorý nebol predložený sťažovateľke na vyjadrenie pred rozhodnutím odvolacieho súdu. Odvolací súd preto rozhodol de facto „ako prvoinštančný súd“, navyše bez toho, aby umožnil sťažovateľke vyjadriť sa k takémuto závažnému procesnému návrhu. Pritom ak rozhodoval na základe nového ustanovenia BytZ (novely, na ktorú poukazuje) aj v zmysle § 382 CSP mal sťažovateľku vyzvať na vyjadrenie k takémuto postupu, čo však zjavne opomenul.»

11. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou, stanoviskami účastníkov konania, ako aj s obsahom spisu dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

III.

Relevantná právna úprava, teoretické a judikatúrne východiská ústavného súdu

12. Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

13. Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

14. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch.

15. Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

16. Vychádzajúc z podstaty námietok sťažovateľky, ústavný súd konštatuje, že zásadne nie je oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie práva s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01, III. ÚS 391/09). Ústavný súd nevykladá iné ako ústavné zákony, a preto musí preskúmať len to, či sa tieto zákony nevyložili spôsobom, ktorý je svojvoľný (arbitrárny) alebo ústavne neudržateľný pre zjavné pochybenia alebo omyly v posudzovaní obsahu takýchto právnych úprav (II. ÚS 348/08).

17. Arbitrárnosť a zjavná neodôvodnenosť rozhodnutí všeobecných súdov je najčastejšie daná rozporom súvislostí ich právnych argumentov a skutkových okolností prerokovaných prípadov s pravidlami formálnej logiky alebo absenciou jasných a zrozumiteľných odpovedí na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Uvedené nedostatky pritom musia dosahovať mieru ústavnej relevancie, teda ich intenzita musí byť spôsobilá porušiť niektoré z práv uvedených v čl. 127 ods. 1 ústavy.

18. Podstata základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v tom, že každý sa môže domáhať ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ústavy).

19. Všeobecný súd by mal vo svojej argumentácii obsiahnutej v odôvodnení svojho rozhodnutia dbať tiež na to, aby premisy zvolené v rozhodnutí, rovnako ako závery, ku ktorým na základe týchto premís dospel, boli pre širšiu právnickú (ale aj laickú) verejnosť prijateľné, racionálne, ale v neposlednom rade aj spravodlivé a presvedčivé. Všeobecný súd musí súčasne vychádzať z toho, že práve tieto súdy majú poskytovať v občianskom súdnom konaní materiálnu ochranu zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (obdobne napr. IV. ÚS 1/02, II. ÚS 174/04, III. ÚS 117/07, III. ÚS 332/09).

20. Tieto zásady týkajúce sa vzťahu ústavného súdu a všeobecných súdov pri ochrane ústavnosti, ktoré možno vyvodíť z doterajšej konštantnej judikatúry ústavného súdu, boli relevantné aj v danej veci. A preto z týchto hľadísk posudzoval ústavný súd aj sťažovateľkou napadnuté uznesenie krajského súdu.

IV.

Právne posúdenie veci

19. Vzhľadom na argumentáciu sťažovateľky sa ústavný súd zameril na preskúmanie otázky hmotnoprávnej legitímácie v spore, posúdenie otázky, či zmenou zákona bola založená zmena hmotnoprávneho postavenia subjektov konania, teda či išlo o prechod práv alebo povinností, o ktorých sa koná, otázky ústavnej akceptovateľnosti aplikácie § 80 ods. 1 CSP v okolnostiach tejto veci, a ďalej či procesný postup odvolacieho súdu bol v súlade s CSP, konkrétne či krajský súd mohol v odvolacom konaní rozhodnúť o zmene subjektov za daných procesných okolností a či bol zachovaný princíp kontradiktórneho konania.

20. Pokiaľ ide o otázku aktívnej vecnej legitímácie v konaní vo veci sťažovateľky, ústavný súd po preskúmaní veci a rozhodných skutočností odkazuje v podrobnostiach na závery uvedené v rozhodnutí o inej sťažnosti sťažovateľky (uznesenie sp. zn. I. ÚS 428/2019 z 29. októbra 2019), kde podrobne uviedol vývoj právnej úpravy, týkajúcej sa oprávnení a postavenia správcu, s ktorým nemá dôvod sa nestotožniť (pozri body 25 až 33 odôvodnenia označeného uznesenia). V čase podania žaloby aktívna vecná legitímácia svedčila jednotlivým vlastníkom bytov a správcu na základe vtedy platnej právnej úpravy bol priamym zástupcom vlastníkov bytov ex lege. Takisto možno konštatovať, že vo veci vedenej pod sp. zn. I. ÚS 428/2019 išlo o takmer identický spor po právnej stránke. Aj tam uvedený záver, že spor sa týkal nárokov žalobcov vyplývajúcich z úveru na obnovu domu, a preto úkony správcu domu v súvislosti s podaním žaloby bolo možné považovať za konanie pri správe domu, je aj v okolnostiach posudzovanej veci aplikovateľný a zároveň aj ústavne akceptovateľný.

21. Ústavný súd v tejto súvislosti považuje za nevyhnutné poukázať na stále aktuálnu a aj v posudzovanej veci aplikovateľnú judikatúru najvyššieho súdu, v zmysle ktorej „Aktívnou vecnou legitímáciou sa rozumie také hmotnoprávne postavenie, z ktorého vyplýva subjektu – žalobcovi ním uplatňované právo (nárok), respektíve mu vyplýva procesné právo si tento hmotnoprávny nárok uplatňovať. Preskúmanie vecnej

legitimácie, či už aktívnej (existencia tvrdeného práva na strane žalobcu), alebo pasívnej (existencia tvrdenej povinnosti na strane žalovaného) je imanentnou súčasťou každého súdneho konania. Súd vecnú legitimáciu skúma vždy aj bez návrhu a aj v prípade, že ju žiaden z účastníkov konania nenamieta. To, že sa súd výslovne k vecnej legitimácii nevysloví, neznamená, že sa ňou v konaní nezaoberal“ (rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 205/2009z 29. júna 2010).

22. Okresný súd pri posudzovaní aktívnej vecnej legitimácie v spore dospel k záveru, že v okolnostiach sťažovateľkinho prípadu nepovažoval za preukázané, že správca koná za jednotlivých vlastníkov bytov, preto vo vzťahu k jednotlivým vlastníkom bytov konanie zastavil a sťažovateľke nepriznal voči žalobcom nárok na náhradu trov konania (bližšie pozri bod 2 odôvodnenia tohto rozhodnutia). Obe strany konania podali proti tomuto uzneseniu č. k. 11 C 21/2017-199 z 9. mája 2018 odvolanie.

23. Špecifická situácia vo veci sťažovateľky nastala v priebehu odvolacieho konania, keď správca vzhľadom na účinnosť zákona č. 283/2018 Z. z., ktorým sa zmenil zákon č. 182/1993 Z. z., navrhol zmenu subjektov na strane žalobcov podľa § 80 ods. 1 CSP z dôvodu, že zmenou zákona došlo k zmene, ktorá spočívala v zmene postavenia správcu. Podľa právnej úpravy platnej do 31. októbra 2018 správca v súdnych konaniach pri správe domu mal postavenie priameho zástupcu sui generis ex lege (podľa § 8b ods. 1 zákona č. 182/1993 Z. z... konal za vlastníkov...). Po prijatí novely zákonom č. 283/2018 Z. z. účinnej od 1. novembra 2018 (bez prijatia prechodných a záverečných ustanovení), správca má postavenie nepriameho zástupcu (pozri § 9 ods. 7... správca vo vlastnom mene zastupuje a koná na účet vlastníkov bytov...) v konaniach pred súdom.

24. Krajský súd, reagujúc na návrh žalobcov, vznesený v priebehu odvolacieho konania, ešte pred posúdením dôvodnosti podaných odvolaní rozhodol o zmene subjektov na strane žalobcu tak, že vyhovel návrhu, aby na miesto žalobcov 1 až 98 vstúpil do konania správca (bod 1 výroku napadnutého uznesenia krajského súdu, pozn.), a následne posúdil dôvodnosť odvolaní tak, že druhým výrokom napadnutého uznesenia krajského súdu zrušil uznesenie súdu prvej inštancie.

25. Podľa § 80 ods. 1 CSP ak po začatí konania nastala právna skutočnosť, s ktorou sa spája prevod alebo prechod práv alebo povinností, o ktorých sa koná, môže žalobca navrhnúť, aby do konania na jeho miesto alebo na miesto žalovaného vstúpil ten, na koho boli tieto práva alebo povinnosti prevedené alebo na koho prešli.

26. Ústavný súd, vychádzajúc z charakteru zmeny zákona č. 182/1993 Z. z. (opísanej v bode 23 odôvodnenia tohto rozhodnutia), ako aj zo znenia § 80 ods. 1 CSP, považuje výrok o pripustení zmeny subjektov na strane žalobcu v danej procesnej situácii z viacerých dôvodov za arbitrárny. V prvom rade sa krajský súd dostatočne nevenoval skutočnosti, že zmenu právnej úpravy síce v okolnostiach veci možno považovať za právnu skutočnosť, ale nie takú, ktorá by vyžadovala vyhovieť navrhovanej zmene subjektov v zmysle § 80 ods. 1 CSP. Z hľadiska hmotného práva nedošlo k prevodu ani prechodu práv na strane žalobcov (vlastníkov bytov), o ktoré v konaní ide (nároky z bezdôvodného obohatenia), preto je možné konštatovať, že vlastníci bytov sú aj naďalej nositeľmi hmotného práva, o ktorom sa v konaní koná a rozhoduje. Predmetnou zmenou právnej úpravy len došlo k zmene postavenia správcu ako zákonného zástupcu vlastníkov z priameho zástupcu na nepriameho zástupcu vlastníkov bytov. Inými slovami, došlo len k prechodu procesného oprávnenia si úspešne tento hmotnoprávny nárok uplatňovať za vlastníkov bytov na správcu (pozri bod 21 odôvodnenia tohto rozhodnutia). To však podľa názoru ústavného súdu neznamená, že vlastníkov bytov po účinnosti novely zákona č. 182/1993 Z. z. (bod 23 odôvodnenia tohto rozhodnutia) už nemožno považovať v zmysle hmotného práva za aktívne vecne legitimovaných v predmetnom spore [aj s poukazom na judikatúru (uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 193/2014 zo 6. júna 2016, strana 7, tretí odstavec) v zmysle ktorej oprávnenie správcu pri výkone správy majetku vlastníkov bytov vymáhať nároky v ich mene nevylučuje, že samotní vlastníci bytov nemôžu tieto nároky vymáhať sami].

27. Z uvedeného nazerania na hmotnoprávne a procesné postavenie vlastníkov bytov, ako aj správcu v posudzovanej veci vyplýva, že nositeľmi hmotného práva, o ktorom sa koná, boli podľa predošlej, ako aj aktuálnej právnej úpravy vlastníci bytov, správca vždy bol a je len zástupcom. Zmenou právnej úpravy správca len nadobudol

procesné právo (popri vlastníkoch bytov ako nositeľoch hmotných práv) tento hmotnoprávny nárok vlastníkov bytov uplatňovať vo vlastnom mene.

28. Pokiaľ ide o otázku, či krajský súd za daných okolností mohol rozhodnúť o návrhu na zmenu subjektov na strane žalobcov v odvolacom konaní, ústavný súd vo všeobecnosti nespochybňuje a akceptuje, že procesné nástupníctvo podľa § 80 CSP v zásade môže nastať aj v odvolacom alebo dovolacom konaní (Števček, M., Ficová, S., Baricová, J., Mesiarkinová, S., Bajánková, J., Tomašovič, M. a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2016. s. 271), posudzujúc však rozhodné okolnosti prípadu konštatuje, že v danom prípade zmenou právnej úpravy vykonanou zákonom č. 283/2018 Z. z. nedošlo k prevodu ani prechodu práv žalobcov, ktoré sú predmetom konania. Bez zmeny v hmotnoprávnej legitímácii, ku ktorej by došlo po začatí konania, tak krajský súd rozhodol o pripustení zámény účastníkov konania, ktorý procesný inštitút však pri rekonštrukcii civilného práva procesného Civilný sporový poriadok neprevzal.

29. Účelom a zmyslom zastúpenia vlastníkov bytov správcom v súdnych konaniach (v minulosti, aj v súčasnosti) je efektívnosť, rýchlosť a hospodárnosť konania. Podanie žaloby v mene vlastníkov bytov (namiesto toho, aby žalobu podal sám správca tak, ako to umožňovala právna úprava a relevantná judikatúra aj pred 1. novembrom 2018) preto môže vzbudzovať dojem (a naznačuje to aj sťažovateľka v odôvodnení svojej sťažnosti) snahy generovať trovy právneho zastúpenia. Zmena právnej úpravy postavenia správcu, účinná od 1. novembra 2018, ešte posilňuje postavenie (oprávnenia) správcu, čo však, ako už bolo uvedené, v žiadnom prípade neznamená, že vlastníci bytov stratili vecnú legitímáciu v sporoch týkajúcich sa správy bytového domu. O to viac to platí v prípade, ak podľa podanej žaloby žalobcami sú samotní vlastníci bytov.

30. Ďalej ústavný súd konštatuje, že odvolací súd v okolnostiach posudzovanej veci nepostupoval v súlade s čl. 9 v spojení § 374 ods. 3 CSP, keď vec sťažovateľky prejednal bez toho, aby sa sťažovateľka mohla vyjadriť k návrhu na zmenu subjektov na strane žalobcu (uvedené okrem iného vyplýva aj z rekapitulácie priebehu odvolacieho konania uvedenej v odôvodnení napadnutého uznesenia najmä bodov 7 a 8, pozn.). Tým, že krajský

súd odňal sťažovateľke možnosť vyjadriť sa k návrhu na zmenu subjektov na strane žalobcu, bola postupom odvolacieho súdu sťažovateľke odňatá možnosť konať pred súdom, a tým zároveň došlo aj k porušeniu označených práv sťažovateľky.

31. Ústavný súd tak po preskúmaní odôvodnenia napadnutého uznesenia krajského súdu dospel k záveru, že napadnutým uznesením krajského súdu došlo k nepripustnému zásahu do označených práv sťažovateľky. Krajský súd nerešpektoval platné procesné právo, nezohľadnil všetky relevantné skutočnosti a právne súvislosti pri rozhodovaní o návrhu na zmenu subjektov na strane žalobcu, porušil princíp kontradiktórnosti, preto aj odôvodnenie napadnutého uznesenia krajského súdu, ktoré nedáva konzistentné odpovede na relevantné skutkové a právne súvislosti prípadu, ústavný súd považuje za arbitrárne. Z uvedených dôvodov ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým uznesením krajského súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky (bod 1 výroku nálezu).

32. Ústavný súd na základe svojho zistenia, že napadnutým uznesením krajského súdu došlo k porušeniu označených práv sťažovateľky, napadnuté uznesenie krajského súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a rozhodnutie (bod 2 výroku nálezu).

33. V ďalšom postupe je krajský súd viazaný právnym názorom ústavného súdu vysloveným v tomto rozhodnutí (§ 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde). Krajský súd je tiež viazaný rozhodnutím o vrátení veci na ďalšie konanie, ktoré je vykonateľné jeho doručením (§ 134 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

III.

34. Podľa § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti nahradil inému účastníkovi konania alebo štátu trovy konania. Právny zástupca sťažovateľky si nárok na náhradu trov konania uplatnil.

35. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu. Odmenu priznal za tri úkony právnej služby, t. j. prevzatie a prípravu zastupovania, podanie sťažnosti (vykonané v roku 2019) a písomné podanie týkajúce sa veci samej (vykonaný v roku 2020) vychádzal pritom z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za prvý polrok 2018, ktorá bola 980 € a za prvý polrok 2019, ktorá bola 1 062 €, keďže išlo o úkony právnej služby vykonané v roku 2019, ako aj v roku 2020. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2019 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 163,33 € a za rok 2020 predstavuje sumu 177 €. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom 9,80 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 173,13 € za jeden úkon uskutočnený v roku 2019, t. j. za dva úkony 346,26 € a odmena spolu s režijným paušálom 10,62 € (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 187,62 € za jeden úkon uskutočnený v roku 2020. Trovy právneho zastúpenia v konaní pred ústavným súdom, tak ako to vyplýva zo súdneho spisu, predstavujú sumu 533,88 €, ktoré sa vzhľadom na skutočnosť, že právny zástupca je aj platcom dane z pridanej hodnoty, zvyšujú o 20 %. Ústavný súd preto úspešnej sťažovateľke priznal náhradu trov konania v sume 640,66 € (bod 3 výroku rozhodnutia).

36. Toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia poslednému z účastníkov konania (§ 70 ods. 1 zákona o ústavnom súde).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 20. februára 2020

Luboš Szigeti
predseda senátu